

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

Український мовно-літературний факультет
імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка

Кафедра української мови
Кафедра українознавства та лінгводидактики
Кафедра української та світової літератури

ПОСТАТЬ ЮРІЯ ШЕВЕЛЬОВА В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ ТА КУЛЬТУРИ

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТСТВА Й НАУКОВОЇ МОЛОДІ

11 листопада 2016 року

м. Харків

ЛІТЕРАТУРА

1. Шерех Ю. Шоста симфонія Миколи Куліша (Літературно-критичні статті та есеї) // Шерех Ю. Не для дітей – Нью-Йорк: Пролог, 1964. –С. 68-82.

УДК 84'61

Кравченко Наталія Павлівна
Харків, Харківський національний
педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Наук. кер.: к. філол. н., доц. Р. В. Мельников

МИХАЙЛО ДРАЙ-ХМАРА ТА «НЕОКЛАСИКИ» (У РЕЦЕПЦІЇ Ю. ШЕРЕХА)

Почнемо з короткого сформулювання провідної думки. Юрій Шерех доводить, що неокласицизму як літературно-мистецької школи в 20-і роки на Україні не було; що традиційне твердження про Миколи Зерова, М. Рильського, П. Филиповича, М. Драй-Хмару і О. Бургардта (Ю. Клена) як про неокласичне «гроно п'ятірне нездоланих співців» є легенда; що ні Филипович, ні Драй-Хмара, ні Клен не є неокласики.

Для того, щоб розмови про неокласицизм не були неозначено безпредметними, треба умовитися, який зміст укладати в цей термін.

Поет-класицист домагається сприймати світ об'єктивно, не нав'язуючи світові своїх настроїв, почувань, взагалі свого я. Уникаючи суб'єктивного й злободенного, він відтворює світ як внутрішньо гармонійну, врівноважену систему[1: 99].

Якщо поділити типи світосприймання на раціоналістичні й почуттєві, то класицизм базується, безперечно, на раціоналістичному.

З цим пов'язана й форма класицистичної поезії. Вона кохається в симетрично-врівноваженій строфіці й ритміці. Словник поета-класициста — це словник мови усталено поетичної, що цурається всякої дисгармонії. Поет-класицист залюбки милується в традиційних алегоріях, особливо антично-міфологічного або просто античного походження[1: 100].

Такі є ті риси, наявність яких дає змогу говорити про класицизм чи неокласицизм і навпаки, при відсутності їх, або більшості з них, поета не можна назвати неокласиком.

Драй-Хмара належить до поетів, недооцінених щодо сили й значущості свого таланту і неправильно оцінених щодо його місця в літературному процесі. Критика писала про нього мало, причому писали або друзі або вороги. Друзі, належачи самі до так званої групи неокласиків, підтягали його під цю ж категорію. Вороги — більшовицька критика — відчували ворожість і в його поезіях, і в колі його особистих зв'язків і заплямували поета кличкою неокласика, яка була в їхніх устах синонімом ворога [1: 101].

Розкриймо наперед нашу тезу й скажімо: поезія Михайла Драй-Хмари — це типова поезія символіста. У статті дане твердження обґрунтоване на матеріалі «Прорісня», «Я світ увесь сприймаю оком», «Пам'яті С. Єсеніна», «Сліпа» та інш. У них доведена суб'єктивна сторона вираження світосприймання поета, що є характерним саме для символістів. Наприклад, поезія «Прорісня» починається словами:

«Я світ увесь сприймаю оком,
бо лінію і цвіт люблю,
бо рала промінні глибоко
урізались в мою ріллю.

Оце декларування любові до лінії й цвіту трактовано як нахил до неокласичної пластичності, до об'єктивного відтворення світу. Однак вже кінець наведеної строфи показує, що поета лінія і цвіт ваблять не своїм об'єктивним буттям, а своїм заломленням у поетовій психіці, себто стороною суб'єктивною. Ще виразніше ці іраціонально-суб'єктивістичні моменти виступають у продовженні поезії:

Люблю слова ще повнодзвонні,
як мед пахучі та п'янки,
слова, що в глибині бездонній
пролежали глухі віки» [1: 102].

Поетові здаються повнодзвонними і п'янкими не слова, найбільше пов'язані з речовим світом, а слова небуденні, незвичайні, відмерлі слова неясного, не до кінця зрозумілого семантичного наповнення, слова з хитким значенням — типова символістична настанова [1: 102].

Інша поезія, «Я увесь світ сприймаю оком», особливо красномовно говорить про символістичні основи поетового світосприйняття:

Епітет серед них (слів поезії) як напасть;
уродиться, де й не чекав,
і тільки ямби та анапест
потроху бережуть устав.

Як ми бачимо, призначення поезії М. Драй-Хмара вбачає в тому, щоб збуджувати в душі читача ірраціональну суть речей і явищ; ірраціональність образів.

Ю. Шерех зазначає, що хибно було б цілком відкидати елементи неокласицизму в поезіях М. Драй-Хмари. Ці елементи є, їх не могло не бути в людини, особисто зв'язаної з таким впливовим літератором, як Микола Зеров. Але ці поезії датовані 1920—22 рр., а в пізніших елементи неокласичні занепадають, а символістичні цілком запановують. Автор статті вважає, що особливо яскраво це видно з зіставлення поезії «Бреду обніжками й житами» (1920) з написаною на ту ж саму тему, але вже 1926 р., поезією «Мені сниться: я знову в Поділах». На думку Ю. Шереха, перша з них цілком

об'єктивно-пластична, а в іншій вже з'явилися цілком ірраціональні образи (сизокрила юга літнього дня), в поезії запанувало суб'єктивне, що так типово для символізму.

І ще один типовий доказ причетності поезії М. Драй-Хмари до символізму – її «багатопляновість», багатозначність. Суть символістичної поезії саме в одночасному існуванні, переплетенні, набіганні різних змістових плянів». Таких багатопланових поезій у Драй-Хмари багато, наприклад: «Я полюбив тебе на п'яту», «За водою зозуля кує», де елементи об'єктивного опису свята зливаються з ремінісценціями дитинства, де поет то відокремлює себе від дитини, то ототожнює з нею [1: 107].

Також у М. Драй-Хмари відсутній властивий неокласикам історично - міфологічний реквізит, який допомагав їм підноситись над сучасним і перетоплювати злободенне в вічно-незмінне – бо не вважати ж за такий реквізит згадку про Ноя («Під блакиттю весняною»).

З урахуванням викладеного, автор статті робить наступні висновки. Те, що є в поезії Михайла Драй-Хмари неокласичне - зовнішнє і поверхове, може бути нав'язне особистими впливами Миколи Зерова. Органічне, присутнє, внутрішнє, що чимраз зростало в міру розвитку поезії чим його творчість завоювала собі місце в історії нашої поезії двадцятих років — це глибоке й ювелірно-тонке відтворення об'єктивного й суб'єктивного світів, узятих в їх нерозривній єдності, в плані символістичного світогляду й стилю. Отже, поезію М. Драй-Хмари можна з цілковитою упевненістю віднести до символізму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шерех Ю. В. Не для дітей: літературно-критичні статті і есеї / Ю. В. Шерех. – К.: Пролог, 1964. – 404 с.

УДК 84'61

Шейко Дар'я Олександрівна

*Харків, Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди*

Наук. кер. к. філол. н., доц.

Р. В. Мельників

ПОЕЗІЯ ПАВЛА ФИЛИПОВИЧА У ТРАКТУВАННІ ЮРІЯ ШЕРЕХА

Павло Петрович Филипович — український поет і літературознавець, діяч українського національного відродження 1920-1930-тих років. Також перекладач з французької та латинської мов, педагог.

Його постать є досить неоднозначною в українській літературі, існує велика кількість різних поглядів на його творчість, деякі критики віддають йому чільне місце